DOI 10.70286/SV-03.11.2026.003

Інвазивні види екосистем міста Житомир

Мартинчук Оксана Іванівна, здобувач вищої освіти другого (магістерського рівня)
Природничий факультет
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна
Науковий керівник:
Ковальчук Ірина Ігорівна, к.в.н., доцент,
Кафедри зоології, біологічного моніторингу та охорони природи
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Поширення інвазивних видів є однією з актуальних проблем збереження біорізноманіття міських екосистем. Для Житомира це питання має особливе значення, оскільки в межах міста поєднуються природні та змінені антропогенно території: річкові долини, прибережні зони, парки, зелені насадження, дороги, пустирі, ділянки сільськогосподарського призначення та забудовані території. Такі умови створюють сприятливі можливості для проникнення, закріплення та подальшого поширення чужорідних видів [10].

Серед інвазивних рослин, поширених у межах Житомира, привертають увагу робінія звичайна (*Robinia pseudoacacia*), клен ясенелистий (*Acer negundo*), борщівник Сосновського (*Heracleum sosnowskyi*), амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia*), злинка канадська (*Erigeron canadensis*) та золотушник канадський (*Solidago canadensis*) [1, 2]. Найчастіше вони заселяють ділянки узбіччя доріг, пустирів, території поблизу забудов та інші місця, де природний рослинний покрив зазнав змін. Завдяки високій екологічній пластичності, швидкому росту та ефективному розмноженню окремі види здатні формувати щільні зарості й обмежувати розвиток аборигенних рослин [3, 6].

Особливе значення мають види, які впливають не лише на рослинні угруповання, а й на здоров'я людини. Амброзія полинолиста є одним із небезпечних алергенних рослинних видів, а борщівник Сосновського містить фототоксичні речовини, здатні спричиняти ураження шкіри. Тому поширення таких рослин у межах міста має не тільки екологічне, а й санітарно-гігієнічне значення [9].

Інвазивні тварини представлені різними екологічними групами, зокрема комахами – колорадським жуком (*Leptinotarsa decemlineata*) та гармонією азійською (*Harmonia axyridis*); рибами – сріблястим карасем (*Carassius gibelio*) і ротанем-головешкою (*Perccottus glenii*); плазунами – червоновухою черепахою (*Trachemys scripta*); ссавцями – ондатрою (*Ondatra zibethicus*) та американською норкою (*Neogale vison*) [3, 7]. Значна частина цих видів пов'язана з водоймами та

прибережними екосистемами, зокрема басейнами річок Тетерів і Кам'янка, а також міськими ставками та іншими водними об'єктами [10].

Вплив інвазивних тварин проявляється насамперед через хижацтво, конкуренцію за кормові та просторові ресурси, поїдання рослинності та зміну трофічних зв'язків. Ротань-головешка може впливати на чисельність дрібних риб та інших водних організмів, сріблястий карась конкурує з аборигенними видами за кормові ресурси, а гармонія азійська здатна конкурувати з місцевими видами сонечок і споживати їхні личинки та яйця. Американська норка як хижак впливає на чисельність дрібних хребетних, тоді як ондатра змінює стан прибережної рослинності та структуру місць свого перебування [2, 3, 4, 7, 8].

Окремою проблемою є поява чужорідних видів у природних водоймах унаслідок діяльності людини. Показовим прикладом є червоновуха черепаха, яка потрапляє у водойми після випускання домашніх тварин у природу. За сприятливих умов вона може тривалий час існувати в природному середовищі та створювати конкуренцію місцевій болотяній черепасі (*Emysorbicularis*) [10, 5].

Отже, інвазивні види впливають на видовий склад і стан екосистем Житомира, тому важливо приділяти увагу спостереженню за їх поширенням, своєчасному виявленню нових осередків та контролю чисельності. Не менш важливими є запобігання занесенню нових чужорідних видів і підвищення обізнаності населення щодо наслідків їх поширення.

Список використаних джерел

1. Bondar, K. O., Misetska, L. O., Misetskyi, A. S., &Voloshyna, N. O. (2023). Vplyv invaziinykh vydiv roslyn na bioriznomanittia [The impact of invasive plant species on biodiversity]. In Teoretychni ta prykladni aspekty vyvchennia, zberezhennia ta zbahachennia fitoriznomanittia u naukovo-doslidnykh ustanovakh ta navchalnykh zakladakh Ukrainy (p. 27). PNPU imeni V. H. Korolenka.
2. Garcia-Lozano, C., Pueyo-Ros, J., etal. (2025). Management measures and trends of biological invasions in Europe: A survey-based assessment of local managers. Global Change Biology, 31(1), Article e70028.
3. Keller, R. P., Geist, J., Jeschke, J. M., &Kühn, I. (2011). Invasive species in Europe: Ecology, status, andpolicy. Environmental Sciences Europe, 23, Article 23.
4. Koch, R. L. (2003). The multicolored Asian lady beetle, Harmonia axyridis: A review of its biology, uses in biologi calcontrol, and non-target impacts. Journal of Insect Science, 3(1), Article 32.
5. Kozlovska, O. V. (2015). Pidkhody do vyznachennia ekolohichnoho ryzyku vid invaziinykh vydiv [Approaches to determining ecological risk from invasive species]. In Materialy V Vseukrainskoho zizdu ekolohiv (p. 31). VNTU.
6. Sikur, I. R. (2024). Doslidzhennia invaziinykh vydiv roslyn na terytorii m. Vinnytsia [Study of invasive plant species in Vinnytsia] [Master's thesis, Vinnytsia].
7. Vilà, M., Basnou, C., Pyšek, P., etal. (2010). How well do we understand the impacts of alien species on ecosystem services? A pan-European, cross-taxa assessment. Frontiersin Ecologyand the Environment, 8(3), 135–144.

8. Vasylenko, O., & Hramotenko, M. (2025). Dynamika poshyrennia invaziinykh vydiv u Tsentralnii Yevropi [Dynamics of invasive species distribution in Central Europe]. In Turyzm. Heohrafiia. Ekolohiia: Innovatsii, osvita, biznes (pp. 198–200).
9. Yakushenko, D. M. (2005). Klasyfikatsiia ekosystem Zhytomyrskoho Polissia [Classification of ecosystems of Zhytomyr Polissia]. Ukrainskyi fitotsenolohichnyi zbirnyk, (1(23)), 16–30.
10. Zhytomyr Regional Military Administration, Department of Ecologyand Natural Resources. (2022). Rehionalna dopovid pro stan navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha Zhytomyrskoi oblasti u 2021 rotsi [Regional report on the state of the environment in Zhytomyr regionin 2021].